

ОЗНАКИ НЕГАТИВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЗА ПОКАЗНИКАМИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

В статті досліджено основні концептуальні положення теорій розвитку вітчизняних і зарубіжних авторів, що відображають результативність та розвиток підприємств і окреслено основні їх характеристики. Проведено виокремлення та групування окремих напрямів формування результатів діяльності підприємств у розрізі форм фінансової звітності господарюючих суб'єктів. Проведено дослідження показників фінансової звітності за основними її елементами та окреслено негативні тенденції їх динаміки. Визначено основні групи показників попередньої оцінки та діагностики негативних тенденцій розвитку підприємства за умов нестабільної економіки.

Ключові слова: економічне зростання, сталий розвиток, стадії життєвого циклу, фази функціонування, фінансова звітність, результативність діяльності, негативні тенденції показників.

G. I. RZAEV, P. P. ANTONYUK, T. G. RZAEVA
Khmelnytsky National University

SIGNS OF NEGATIVE DEVELOPMENT TRENDS OF MANAGEMENT SUBJECTS BY INDEXES OF EFFECTIVENESS OF THEIR ACTIVITY

The substantive conceptual provisions of theories of development of home and foreign authors that represent effectiveness and development of enterprises and their basic descriptions are outlined in the article. A selection and grouping of separate groups of indexes are conducted in relation to forming of results of activity of enterprises in the cut of forms of the financial reporting of managing subjects. The groups of factors, that stipulate effectiveness of activity of enterprises and their dividing is offered into external, internal, general, are certain. Connection of phases of functioning of subjects of small business is traced with effectiveness of their activity and their basic signs are outlined. The leading signs of negative progress of subjects of manage trends are certain in the cut of elements of the financial reporting. A study of indexes of the financial reporting is undertaken after her basic elements and the negative tendencies of their dynamics are outlined. The basic groups of indexes (indexes of structure, indexes of effectiveness of functioning, indexes of efficiency of activity, interdependence of rates of increase of basic indexes of the financial reporting, financial coefficients) of preliminary estimate and diagnostics of negative progress of enterprise trends are set at the terms of unstable economy.

Keywords: economy growing, steady development, stages of life cycle, phase of functioning, financial reporting, effectiveness of activity, negative tendencies of indexes.

Вступ. Сталий розвиток і як наслідок економічне зростання є метою діяльності будь-якого підприємства. Проблеми економічного зростання завжди привертала увагу та займали провідне місце у дослідженнях провідних науковців. Економічне зростання та сталий розвиток суб'єктів господарювання, галузей промисловості, окремих регіонів обумовлює в кінцевому рахунку розвиток країни. Наслідки економічної кризи та відповідно нестабільності функціонування мають безпосередній вплив на результати діяльності підприємств.

За сучасних умов є важливим здійснювати постійний контроль негативних тенденцій динаміки фінансових показників, що обумовлюють в кінцевому рахунку результативність діяльності підприємств. Результативність діяльності підприємств відображається в першу чергу у показниках фінансової звітності. Динаміка показників фінансової звітності є прямим відображенням динаміки показників доходів, витрат та фінансових результатів, а також стану його активів і джерел їх формування, які потребують оперативного дослідження та постійного моніторингу за умов, що склалися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми економічного зростання досліджувались такими провідними діячами, як К. Маркс, А. Маршалл, Дж. М. Кейнс, Е. Лундберг, Е. Ліндаль, Р. Харрод, Г. Фельдман, Є. Домар, П. Самуельсон, А. Пезенті, К. Макконнелл, С. Брю, Р. Солоу, Р. Нуреев, А. Філіпченко та ін. Еволюцію поглядів на економічне зростання і сталий розвиток дослідив Л. Корнійчук [2; 3]. В.М. Геєць дослідив та провів системні узагальнення окремих питань економічного зростання та розвитку за нестабільності [1]. Сучасні варіації вживання «золотого правила економіки підприємства» дістали подальший розвиток у дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, а саме: М.С. Абрютіної, М.П. Войнаренко, В.М. Гейця, А.В. Грачева, В.А. Забродського, В.А. Зінченко, В.В. Ковальова, Ю.С. Копчак, М.О. Кизим, Є.В. Мних, В.О. Мец, В.О. Подільської, О.В. Яріш та ін.

Значна кількість теоретичних підходів до питань розвитку підприємства та результатів його функціонування, що більшою мірою формується за показниками фінансової звітності вимагає подальших досліджень та розробок щодо обґрунтування напрямів прояву негативних тенденцій розвитку з метою їх подальшого використання та пошуку шляхів підвищення ефективності діяльності підприємств за умов нестабільного середовища.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження окремих аспектів оцінки результативності діяльності підприємств за показниками їх фінансової звітності та визначення ознак негативних тенденцій розвитку. Мета статті досягається шляхом виконання наступних завдань:

- виокремлення та групування окремих напрямів формування результатів діяльності підприємств у розрізі форм фінансової звітності;
- дослідження показників фінансової звітності за основними її елементами та окреслення негативних тенденцій їх динаміки;
- визначення основних груп показників попередньої оцінки та діагностики негативних тенденцій розвитку підприємства за умов нестабільної економіки..

Виклад основного матеріалу дослідження. Результати функціонування та розвитку завжди знаходять своє відображення в показниках фінансової звітності підприємств. Саме динаміка показників фінансової звітності є прямим відображенням стану його активів та джерел їх формування підприємства, динаміки показників доходів та витрат за видами діяльності підприємства, які потребують постійного дослідження та оперативних управлінських рішень.

Як на рівні підприємства, так і за його межами використовується ціла система економічних показників що слугують основними індикаторами оцінки результативності діяльності підприємств. На сьогодні існує ряд проблем, що утруднюють процес оцінки результативності діяльності підприємства, а саме: відсутність єдиного підходу до оцінки рівня економічного розвитку і як наслідок не розробленість гнучкої системи показників, їх взаємозв'язку та взаємозалежності з метою дослідження динаміки результатів діяльності підприємства. Вимоги часу на перший план висувають нагальну потребу щодо розробки єдиної системи показників, що ґрунтується за інформацією фінансової звітності і всебічно відображає результативність діяльності господарюючих суб'єктів.

Результативність діяльності підприємства відображається в першу чергу на динаміці доходів, витрат, фінансових результатів (прибутків, збитків), фінансовому стані, коливанні фінансової стійкості, ділової активності, ліквідності, конкурентоспроможності, фінансовій безпеці підприємства та ін. Ситуація що склалася викликає об'єктивну необхідність постійного дослідження окремих показників фінансової звітності. Саме показники фінансової звітності відображають реальний стан підприємства та його перспективи щодо підвищення ефективності та результативності діяльності підприємства.

В економічній літературі не існує єдиного погляду на питання економічного розвитку та економічного зростання. Умови функціонування підприємств у конкурентному середовищі, що знаходиться під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, висувають проблеми сталого розвитку, економічного зростання за умов нестабільності на одне з перших місць.

Основоположником теорії економічного зростання вважається англієць Р. Харрод (1939 р.). Аналогічний висновок щодо доцільності і необхідності постійного темпу зростання як вирішальної умови динамічної рівноваги зробив американський вчений С. Домар. В економічній літературі прийнято визначати здобуток обох вчених як модель Харрода – Домара. С. Домар наголошує, що автором першої в світі моделі економічного зростання (1928 р.) був російський економіст Г. Фельдман. Модель не була сприйнята у країні, а науковець став всесвітньо відомим лише у 1957 р., після виходу у світ книги С. Домара «Нариси теорії економічного зростання» [2, с.85].

Нами виділено основні концептуальні положення зазначених теорій, які, на нашу думку, є актуальними за сучасних умов, і з одного боку, формують, а з іншого, впливають на результативність діяльності підприємств, галузі, економіки. Узагальнення проведені нами дали змогу зауважити, що економічне зростання та сталий розвиток можливі при умові:

- стабільних темпів зростання (фактичних, гарантованих, природних), що забезпечуються повним використанням факторів виробництва (Р. Харрод);
- доцільності і необхідності постійного темпу зростання як вирішальної умови динамічної рівноваги (С. Домар);
- тривалого зростання норми заощаджень, капіталоозброєності, продуктивності (Р. Солоу);
- досліджень динаміки соціальних процесів та підтримки новаторських функцій Й. Шумпетер
- пошуку способів, щоб уникнути «блокування зростання» (Дж. М. Кейнс);
- класифікації факторів економічного зростання (Е. Лундберг, Е. Ліндаль);
- зростання кількісного і якісного, що сприяють «зростанню» і «розвитку» (А. Пезенті);

Значну увагу питанням економічного розвитку України, в умовах формування нового економічного укладу, за умов нестабільності, приділив відомий сучасний науковець В.М. Геєць.

Автором досліджено динаміку фінансових показників за галузями економіки, а саме: виручки від реалізації продукції, собівартості реалізованої продукції, прибутку від реалізації продукції, обігових коштів та грошових коштів підприємства. Динаміка зазначених показників мала негативну тенденцію, а саме: постійне зменшення грошових коштів підприємств, витрати, в порівнянні з виручкою від реалізації, зростають швидше, відповідно зменшується прибуток, постійно нарощуються суми дебіторської та кредиторської заборгованостей. В монографії наголошено, що основною причиною зазначеної динаміки показників та дедалі важчого фінансового стану держави і підприємств є, в першу чергу, неефективність виробництва [1, с. 286].

Стійким зростанням, на рівні суб'єкта господарювання, вважається максимально можливе зростання без змін фінансового ризику. При цьому допускається збільшення зобов'язань, але пропорційно зростанню власного капіталу. Темпи зростання реалізації визначаються темпами зростання власного капіталу, а темпи стійкого зростання - це і є темпи зростання власного капіталу [4, с. 165].

Доцільно враховувати динаміку показників балансового прибутку, реалізації продукції та авансованого капіталу. При чому темпи зростання балансового прибутку повинні бути вищими ніж темпи зростання реалізації, а темпи зростання реалізації повинні бути вищими ніж темпи зростання авансованого капіталу, які є вищими за 100%. Таку залежність автор вважає запорукою зростання економічного потенціалу підприємства, збільшення обсягу реалізації та підвищення ефективності використання ресурсів підприємства, а запропоноване співвідношення між показниками умовно називає «золотим правилом економіки підприємства» [5, с. 105-106]. Таку залежність показників доцільно вважати базовою та використовувати як основу для подальших досліджень.

Автори використовують взаємозв'язок та взаємозалежність показників чистого прибутку, виручки від реалізації та собівартості продукції, де відповідно темпи зростання чистого прибутку повинні бути вищими за темпи зростання виручки від реалізації, а темпи зростання виручки повинні бути вищими за темпи зростання собівартості, та наголошують, що саме така залежність показників є запорукою стабільної та збалансованої діяльності підприємства, і є гарантом високого рівня його ділової активності [6, с. 90].

Автори також враховують «золоте правило», згідно якого прибуток до оподаткування повинен зростати більш високими темпами, ніж обсяг реалізації продукції та вартість майна підприємства. Це означає, що витрати виробництва повинні знижуватись, а ресурси підприємства використовуватись ефективніше, що свідчить також про зростання економічного потенціалу підприємства (при умові, що темпи зміни показників більш за 100%) [7, с. 268].

Нестабільність економіки та умови часу вимагають постійного удосконалення та розвитку показників, взаємозалежність темпів зростання яких, є запорукою економічного зростання. Економічні перетворення сприяли подальшому розвитку базової залежності, що обумовлено відповідними напрямками та завданнями досліджень.

Так М.О. Кизим В.А. Забродський, В.А. Зінченко, Ю.С. Копчак представляють «єдине правило фінансової стійкості функціонування підприємства», де темпи зростання балансового прибутку є вищими за темпи зростання власного капіталу, які вищі за темпи зростання оборотних активів та їх загальної суми, котрі в свою чергу випереджають темпи зростання запозиченого капіталу [8, с. 59-60].

М.С. Абрютіна, А.В. Грачев [9, с. 235] рекомендують для оцінки взаємозв'язку показників використовувати таку залежність де темпи зростання власного капіталу перевищують темпи зростання оборотних фінансових активів та їх загальної суми, які випереджають темпи зростання майна, котрі вищі за темпи зростання не фінансових активів та темпи зростання майна в негрошовій формі.

Найбільш доцільним для подальших досліджень результативності діяльності підприємств є співвідношення, запропоноване Асаулом А.Н., Войнаренком М.П., Князевим С.Я., Рзаєвою Т.Г., за якого темпи зростання чистого прибутку мають бути вищі за темпи зростання виручки від реалізації, які повинні випереджати темпи зростання собівартості продукції [10, с.44; 6, с.90].

Дослідження та опрацювання вище зазначених джерел щодо можливих інтерпретацій взаємозв'язку та взаємозалежності темпів зростання (падіння) показників фінансової звітності, що використовуються для оцінки економічного розвитку та зростання підприємства представлено нами у табл. 1.

Важливо наголосити, що результативність діяльності підприємств значною мірою залежить від факторів, які на неї впливають за умов ризику. У процесі дослідження фактори можна поділити на дві основні групи: внутрішні, які безпосередньо пов'язані з діяльністю самого підприємства та зовнішні, які не залежать від діяльності суб'єктів господарювання (див. рис. 1). Необхідно зазначити, що система внутрішніх та зовнішніх факторів представляє собою важливу складову в механізмі забезпечення результативної діяльності суб'єкта господарювання, яка вимагає постійного дослідження, оцінки та аналізу ситуації, що склалася, контролю та управління її наслідками.

Внутрішні фактори, від яких залежить рівень ризикової ситуації, у процесі аналізу поділяються залежно від видів діяльності, пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції та послуг, ефективністю використання ресурсів підприємства, оптимізацією процесу формування показників доходів, витрат підприємства та фінансових результатів. Ризикова ситуація впливає на стан використання ресурсів і при тому обумовлює процес формування витрат та прибутків підприємства за видами його діяльності.

Зовнішні фактори, що впливають на стан результативності підприємства, у процесі аналізу розглядаються за такими напрямками: невизначеність сегментів ринку; коливання попиту на продукцію; інфляційні процеси; інновації та інвестиції; нестабільність кредитно-правового забезпечення; дії контрагентів; дефіцит інформації; коливання курсів валют; недосконалість податкового законодавства; природно-кліматичні умови.

Оглянемо окремо структуру чинників різних груп факторів. Важливе місце в системі внутрішніх факторів належить загальним факторам, які впливають на діяльність суб'єкта господарювання в цілому і тим самим обумовлюють рівень результативності його діяльності та стан його соціальної безпеки (див. рис. 2).

Перелік показників оцінки економічного розвитку підприємства за інформацією фінансової звітності

Автор	Баланс (Звіт про фінансовий стан) Ф1	Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) Ф2
В.М. Геєць	обігові та грошові кошти підприємства (за галузями економіки)	виручка від реалізації продукції, собівартості реалізованої продукції, прибуток від реалізації продукції
О.Я. Базилінська	зобов'язання, власний капітал	виручка від реалізації продукції
В.В. Ковалев	балансовий прибуток, авансований капітал	виручка від реалізації продукції
М.П. Войнаренко, Т.Г. Рзаєва	чистий прибуток (збиток)	виручка від реалізації продукції, собівартість продукції
В.О. Подільська, О.В. Яріш	вартість майна підприємства	прибуток до оподаткування, обсяг реалізації продукції
М.О. Кизим В.А. Забродський, В.А. Зінченко, Ю.С. Копчак	балансовий прибуток, власний капітал, оборотні активи, загальна сума активів, запозичений капітал	
М. С. Абрютина, А.В. Грачев	власний капітал оборотні фінансових активів, загальна сума активів, не фінансові активи майно в не грошовій формі	
А.Н. Асаул, М.П. Войнаренко, С.Я Князєв, Т.Г. Рзаєва	чистий прибуток (збиток)	виручка від реалізації продукції, собівартість продукції

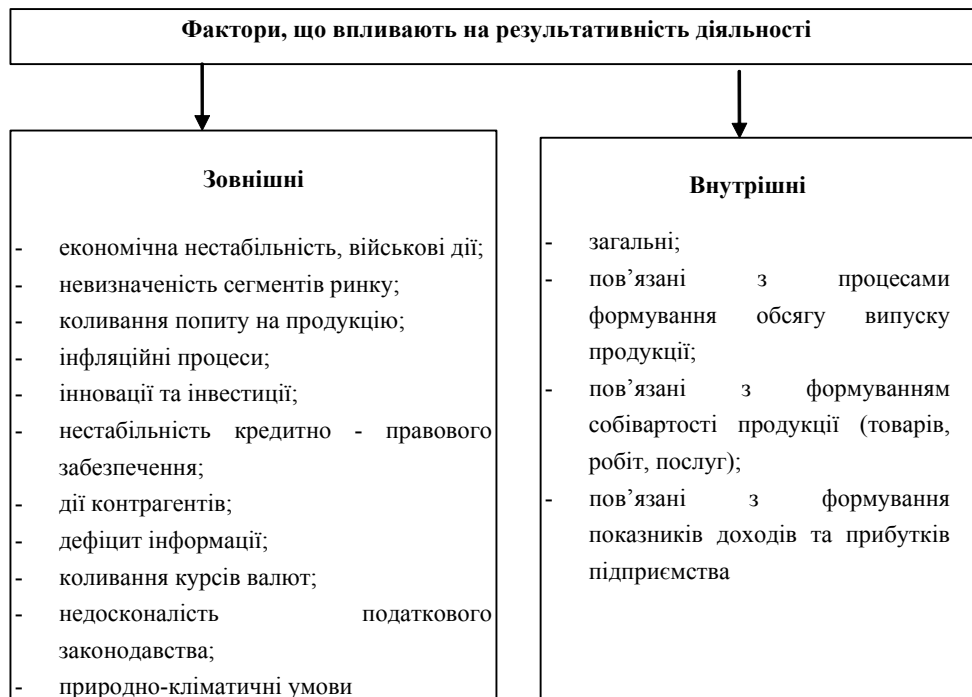

Рис. 1. Класифікація факторів, що впливають на стан результативності

Найбільш вагомим із загальних факторів є відсутність загальних взаємопов'язаних характеристик рівня результативності діяльності, що утруднює аналітичне забезпечення, а саме – відсутність напрямів методик аналізу, що дедалі ускладнюється відсутністю своєчасної та неупередженої інформації. Наявність вищеперахованих факторів зумовлює відсутність самої системи управління та контролю результативності діяльності і відповідно створює ряд перешкод щодо функціонування механізму її підтримки.

Успіхи та результати функціонування підприємств в першу чергу залежать від ступеня їх нормативно-правової підтримки. Вагомою складовою успіху функціонування підприємств за умов ринкової економіки, що загострюються наслідками кризових явищ, є прибуткова діяльність суб'єктів господарювання, що є визначною складовою їх конкурентоспроможності. Результативність функціонування підприємств, значною мірою формуються залежно від стану та розвитку ринкових відносин, які в кінцевому рахунку визначають рівень їх розвитку.

Неефективне функціонування підприємств у конкурентному середовищі створює ряд проблем, що призводять до поглинання, ліквідації, злиття, реорганізації підприємства. Поглинання підприємств

здійснюється шляхом придбання його чистих активів або контрольного пакету акцій. Злиття підприємств відбувається шляхом об'єднання підприємств і створенням нової юридичної особи, або приєднанням до головного підприємства. Ліквідація підприємств може статися у разі банкрутства, на підставі рішення суду, з власної ініціативи та ін.

Рис. 2. Загальні фактори впливу на результативність діяльності

Важливо наголосити, що результативність функціонування суб'єктів господарювання значною мірою залежить від фаз функціонування підприємства та етапів його діяльності. В теорії ринку виділяють стадії життєвого циклу підприємства, які обумовлюють рівень його економічної безпеки, конкурентоспроможності результативності діяльності, а саме: народження, дитинство, юність, рання зрілість, остаточно зрілість, старіння. Безпечними вважаються підприємства, що перебувають у перших чотирьох стадіях. Найбільш надійними вважаються підприємства, що знаходяться у стадії юності та ранньої зрілості. Підприємство у стадії остаточної зрілості може вважатись привабливим відносно результативності його діяльності, у випадку, коли продовжує підтримувати високі темпи зростання по виробництву реалізації продукції та підтримки своїх позицій на ринках збуту. На останній стадії функціонування – старість підприємство не вважається перспективним і відповідно не є привабливим. Загальний період функціонування підприємства з урахуванням всіх стадій визначається приблизно у 20–25 років, після чого суб'єкт господарювання припиняє свою діяльність, або відновлюється відповідно до обраної стратегії. Важливо наголосити, що період функціонування малих підприємств є значно меншим, що обумовлено цілим рядом особливостей його діяльності. Відповідно до стадій життєвого циклу підприємства доцільно окреслити основні фази функціонування малого підприємства, а саме: формування (зародження підприємства з урахуванням оцінки перспективності його функціонування); розвиток та вихід на ринок (пошук та захоплення своєї частки ринку); закріплення позицій, забезпечення стабільності (покращення фінансового стану); припинення діяльності (відновлення до обраної стратегії). Взаємозв'язок фаз функціонування малого підприємства представлено нами на рис. 3.

Рис. 3. Зв'язок фаз функціонування суб'єктів малого бізнесу з результативністю їх діяльності

Відповідно до інформації рисунку доцільно виділити такі групи показників, що характеризують результативність діяльності суб'єктів господарювання за показниками фінансової звітності:

- динаміка показників доходів, витрат, фінансових результатів (прибутків, збитків) у розрізі видів діяльності підприємства;
- динаміка активів підприємства (оборотних і необоротних) та джерел їх формування (власний капітал, довгострокові та поточні зобов'язання) (у розрізі їх складових);
- динаміка показників ефективності діяльності у розрізі видів ресурсів та видів діяльності підприємства;
- взаємозв'язок та взаємозалежність показників доходів, витрат, фінансових результатів, активів, власного капіталу, зобов'язань;
- динаміка показників обсягів випуску та реалізації продукції та ін.

Темпи зміни зазначених показників можуть вказувати на стадії життєвого циклу підприємства. Так, юність і рання зрілість відзначаються стабільно позитивною тенденцією показників (спостерігаються найбільші темпи зростання). Стадії остаточної зрілості характерно не таке значне зростання показників, а по більшості з яких відзначається призупинення темпів зростання. Стадії старіння характерна негативна тенденція показників, що характеризують рівень та стан результативності діяльності підприємств, та значне зменшення їх темпів зростання.

Аналіз темпів зростання вище розглянутих показників оцінки результатів діяльності дасть змогу оцінити тенденції розвитку підприємств (позитивні, негативні) та визначити рівні їх конкурентоспроможності. Аналіз показників фінансової звітності підприємств, з метою оцінки результативності їх діяльності та окреслення її негативних тенденцій, дасть змогу оцінити їх доходність і прибутковість, доцільність та ефективність здійснення та відповідно спрогнозувати непередбачені наслідки конкурентійних відносин й можливі ризики за ними.

Вагоме значення для оцінки інвестиційної привабливості має дослідження таких відносних показників, а саме:

- показників структури активів;
- структури власного капіталу;
- структури запозиченого капіталу;
- структури прибутків за видами діяльності до загальної суми прибутків.

З метою гарантії високої результативності діяльності підприємства є доцільним проводити постійну оцінку та діагностику показників балансу підприємства, що характеризують в основному динаміку фінансового стану підприємства. Основними негативними тенденціями розвитку підприємств, що розкриваються у балансі підприємства є наступні:

- спостерігається негативна інтенсивність динаміки валюти балансу (зниження валюти балансу в абсолютній сумі);
- темпи зростання активів перевищують (або є приблизно рівними) темпам зростання власного капіталу;
- темпи зростання запозиченого капіталу перевищують (або є приблизно рівними) темпам зростання активів;
- темпи зростання необоротних активів є вищими ніж темпи зростання оборотних активів;
- темпи зростання кредиторської заборгованості значно перевищують темпи зростання дебіторської тривалий період часу.

Основними елементами фінансової звітності підприємств для визначення негативних тенденцій їх розвитку є: активи підприємства, власний капітал, зобов'язання, доходи, витрати, фінансові результати. Відповідно до перерахованих елементів фінансової звітності є доцільним визначити негативні наслідки погіршення результативності діяльності підприємств, що згруповані на рис. 4. Зазначені негативні прояви погіршення результативності діяльності підприємств були визначені раніше як негативні наслідки конкурентної боротьби на рівень конкурентоспроможності підприємства.

Зупинимось більш детально на показниках фінансової звітності, негативна динаміка яких буде свідчити про погіршення результативності діяльності підприємств і відповідно зниження рівня їх конкурентоспроможності.

Відповідно до окреслених елементів (об'єктів) виникнення негативних тенденцій розвитку підприємств, доцільно виділити такі групи показників оцінки фінансово-господарської діяльності: абсолютні показники та їх динаміка у вартісному вираженні та у відсотках; показники результативності та ефективності функціонування; показники структури; фінансові коефіцієнти; взаємозалежності інтенсивності динаміки показників фінансової звітності.

З метою попередньої оцінки та діагностики негативних тенденцій розвитку підприємства доцільно проводити аналіз за такими групами показників фінансової звітності:

- показники структури: (питома вага середньорічної суми оборотних активів у загальній середньорічній сумі активів; питома вага середньорічної суми необоротних активів у загальній середньорічній сумі активів; питома вага середньорічної суми власного оборотного капіталу у загальній

середньорічній сумі активів; питома вага середньої суми основних засобів (залишкова вартість) у загальній сумі необоротних активів; питома вага середньорічної суми власного капіталу у середньорічній сумі валюти балансу;

– показники результативності функціонування: повна собівартість продукції (товарів, робіт, послуг); дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); чистий фінансовий результат (прибуток (збиток));

Рис. 4. Ознаки негативних тенденцій розвитку суб'єктів господарювання у розрізі елементів фінансової звітності

– показники ефективності діяльності: рівень повної собівартості продукції (товарів, робіт, послуг), рівень доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); рівень чистого фінансового результату (прибутку, збитку) на одну гривню витрачених виробничих (основних фондів, матеріальних витрат, трудових ресурсів) та (фінансових ресурсів (власних і запозичених));

– взаємозв'язок та взаємозалежність темпів зростання таких показників фінансової звітності: (власний капітал, активи та запозичений капітал; повна собівартість продукції (товарів, робіт, послуг); дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); чистий фінансовий результат (прибуток, збиток) та ін;

– фінансові коефіцієнти: співвідношення середньорічної суми власного оборотного капіталу у загальній середньорічній сумі власного капіталу; співвідношення середньорічної суми запозиченого капіталу до середньорічної суми власного капіталу; співвідношення середньорічної суми необоротних активів до середньорічної суми власного капіталу; співвідношення середньорічної суми власного до середньорічної суми запозиченого капіталу та ін.

Висновки. Стійкі позитивні тенденції показників витрат, доходів, фінансових результатів є основою економічного зростання та подальшого розвитку підприємств. Трансформаційні процеси на шляху до євроінтеграції потребують розширення підходів до показників фінансової звітності. Для діагностики негативних тенденцій результативності діяльності суб'єктів господарювання, що окреслена станом активів та джерел їх формування, є доцільним удосконалення системи показників, відповідно до міжнародної практики. Поліпшення підходів до можливостей використання показників фінансової звітності, відповідно до змін в економіці дасть змогу:

– реалізувати постійно діючу систему моніторингу показників доходів, витрат, фінансових

результатів та своєчасно здійснювати оцінку негативних наслідків результатів функціонування підприємства;

- здійснювати постійний контроль результативності діяльності підприємства шляхом оптимізації витрат господарюючого суб'єкта за видами його діяльності;
- оптимізувати структуру активів (оборотних, необоротних) підприємства та джерел їх формування (власних та запозичених) відповідно до диверсифікації видів діяльності підприємства;
- підтримувати належний стан конкурентоспроможності господарюючого суб'єкта через оптимізацію рівня операційної, фінансової і галузевої безпеки підприємства та його балансової напруги.

Література

1. Геєць В.М. Нестабільність та економічне зростання / В.М. Геєць. – К. : Ін-т екон. прогноз., 2000. – 344 с.
2. Корнійчук Л. Економічне зростання і сталий розвиток / Л. Корнійчук // Економіка України. Науковий журнал. – 2008. – № 3. – С. 84–91.
3. Корнійчук Л. Економічне зростання і сталий розвиток / Л. Корнійчук // Економіка України. Науковий журнал. – 2008. – № 4. – С. 82–90.
4. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Я. Базилінська. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.
5. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. / В.В. Ковалев – М. : Финансы и статистика, 1996. – 432 с.
6. Войнаренко М.П. Ділова активність підприємств: проблеми аналізу та оцінки : монографія / М.П. Войнаренко, Т.Г. Рзаєва. – Хмельницький : ХНУ, 2008. – 284 с.
7. Подільська В.О., Фінансовий аналіз : навч. посіб. / В.О. Подільська, О.В. Яріш. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.
8. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : монографія / [Кизим М.О., Забродський В.А., Зінченко В.А., Копчак Ю.С.]. – Х. : Видавничий Дім «ІНЖЕК», 2003. – 144 с.
9. Абрютина М.С. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия / М.С. Абрютина, А.В. Грачев. – М. : Издательство «Дело и сервис», 2000. – 256 с.
10. Асаул А.Н. Производственно экономический потенциал и деловая активность субъектов предпринимательской деятельности / А.Н. Асаул, М.П. Войнаренко, С.А. Князев, Т.Г.Рзаева ; под ред. А.Н. Асаула. – СПб : АНО ИПЭВ, 2011. – 312 с.

Надійшла 10.09.2015; рецензент: д. е. н.